

Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta

Annettu Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2012

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Kokonaisturvallisuuden käsite	7
3	Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ja muut kokonaisturvallisuuteen liittyvät strategiat ja ohjelmat	7
4	Kokonaisturvallisuuden vastuiden jakautuminen	8
	Valtioneuvosto ja sen ministeriöt	8
	Ministerivaliokunnat	8
	Keskeiset toimivaltaiset erityisviranomaiset	9
5	Varautuminen osana kokonaisturvallisuutta	11
	Turvallisuuskomitea	11
	Varautumisen toimivaltaiset viranomaiset	12
6	Häiriötilanteiden hallinta	13
7	Tiedon saatavuus, tilannekuva ja viestintä	15
8	Uudistuksen edellyttämät säädösmuutokset	17
	LIITE Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta	18

1 Johdanto

Yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuu monenlaisia uhkia. Suomen kannalta merkittävät turvallisuusuhkat ovat monipuolistuneet ja laaja-alaistuneet. Verkottunut yhteiskunta on aiempaa haavoittuvampi. Turvallisuusuhkat voivat olla kytköksissä toisiinsa, vaikeasti ennustettavissa ja varoitussajoiltaan lyhyitä.

Kansainvälisessä toimintaympäristössä keskeistä on edelleen lisääntyvä Euroopan unionin maiden keskinäinen riippuvuus. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohella unioni pyrkii sisäisen turvallisuuden vahvistamiseen kehittämällä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Ensimmäinen EU:n sisäisen turvallisuuden strategia hyväksyttiin vuonna 2010.

Toimintaympäristön ja uhkakuvien muuttuessa on syntynyt tarve tarkastella turvallisuutta entistä kokonaisvaltaisemmin ja laaja-alaisemmin.

Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että toimintaympäristön muutos, hallinnon kehittyminen ja mahdolliset lainsäädännölliset muutokset edellyttivät tehtäväksi kokonaisvaltaisen selvityksen yhteiskunnan varautumisesta.

Valtioneuvosto asetti 17. joulukuuta 2009 komitean (Hallbergin komitea) laatimaan kokonaisvaltaisen selvityksen yhteiskunnan varautumisesta turvallisuusuhkiin. Selvityksen tavoitteena oli arvioida nykyinen kokonaisuomaanpuolustuksen malli, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia, sisäisen turvallisuuden ohjelma sekä näiden sisältö, järjestelyt, jotosuhteet, vastuut ja toimeenpano. Hallbergin komitea luovutti 22.12.2010 valtioneuvostolle mietintönsä "Varautuminen ja kokonaisturvallisuus". Tämän periaatepäätöksen linjaukset pohjautuvat Hallbergin komitean esityksiin.

Komitean mukaan Suomen varautumisjärjestelyt ovat toimivat, eivätkä kaipa suuria muutoksia. Toimintaympäristön ja uhkakuvien muuttuessa korostuu tarve tarkastella turvallisuutta laajasti. Komitea tavoittelee ennakoivan varautumisen vahvistamista. Lähtökohtana tulee olla mahdollisimman laaja turvallisuusajattelu, kokonaisturvallisuus. Nykyinen kokonaisuomaanpuolustuksen malli on toimintamallina edelleen komitean käsityksen mukaan käyttökelpoinen.

Pääministerin esityksestä hallitus linjasi hallituksen iltakoulussa 14.12.2011, että laaditaan valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta.

Periaatepäätöksessä määritellään kokonaisturvallisuuden käsite ja siihen liittyvät muut keskeiset käsitteet sekä täsmennetään hallinnonalojen vastuita kokonaisturvallisuuden osa-alueista. Kokonaisturvallisuuden käsite otetaan käyttöön kuvaamaan yhteiskunnan laaja-alaista varautumista erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Tavoitteena on korostaa kokonaisturvallisuuden hallinnan kaikkia osa-alueita ja niiden keskinäisiä suhteita ja luoda entistä systemaattisempi tapa hallita turvallisuutta. Kokonaisturvallisuuden käsite kattaa osanaan myös kokonaisuomaanpuolustuksen. Kokonaisuomaanpuolustuksen varautumisen periaatteet kuvaavat edelleen niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan valtion itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. Kokonaisturvallisuuden käsitteen käyttöönotto ei merkitse muutosta varautumisjärjestelyjen perusteisiin, eikä myöskään puolustusministeriölle kuuluvaan tehtävään kokonaisuomaanpuolustuksen yhteensovittamisessa.

Kokonaisturvallisuuden hallinnan mallissa yhteiskunnan voimavaroja voidaan hyödyntää etukäteen säädellyn toimivallan mukaisesti ja kokonaisuuden kannalta pohditulla tavalla. Käytettävissä olevia voimavaroja tarkastellaan yhteisesti ja hyödynnetään joustavasti. Toimijoiden saumattomalla yhteistyöllä ja selkeällä toimivallan jaolla voidaan voimavarat saada riittämään ja toimet mitoittaa suhteessa uhkiin ja kriisitilanteisiin.

Jotta kokonaisturvallisuuden toimintamallia voidaan kehittää, tarvitaan jatkuvaa ennakollista suunnittelua ja valmistelua. Keskeiset strategiset kokonaisturvallisuuden linjaukset määritellään valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa ja valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta sekä valtioneuvoston vahvistamissa erillisstrategioissa ja -ohjelmissa mm. valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisestä turvallisuudesta ja valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista.

Turvallisuuden hallintaa on tarkoitus toteuttaa yhteiskunnassa koko ajan: normaalioloissa, erilaisissa häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Laaja turvallisuuden hallinta kattaa ennakollisen varautumisen, erilaisten häiriö- ja kriisitilanteiden johtamisen sekä niistä toipumisen.

Periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta täsmentää perustana olevaa valtioneuvoston periaatepäätöstä yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (YTS, Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010), jossa on määritetty laajaan turvallisuuteen perustuvat yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja niihin kohdistuvat uhkat sekä hallinnonalojen vastuut ja strategiset tehtävät. Strategiassa määritetään:

- yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja niiden tavoitetilat,
- elintärkeitä toimintoja vaarantavat uhkamallit ja niihin liittyvät mahdolliset häiriötilanteet,
- toimintojen turvaamisen ja jatkuvuuden suunnittelun edellyttämät ministeriöiden strategiset tehtävät,
- häiriötilanteiden hallinnan edellyttämät kriisijohtamisen perusteet,
- strategian toimeenpanon seurannan ja kehittämisen sekä
- varautumisen ja kriisijohtamisen harjoitteluun liittyvät periaatteet.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia korostaa varautumista ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista kaikissa tilanteissa. Strategian uhkamallit koskevat voimahuoltoa, tietoliikennettä ja tietojärjestelmiä, kuljetuslogistiikkaa, yhdyskuntatekniikkaa, elintarvikehuoltoa, rahoitus- ja maksujärjestelmää, julkisen talouden rahoituksen saatavuutta, väestön terveyttä ja hyvinvointia, suuronnettomuuksia, luonnon ääri-ilmiöitä ja ympäristöuhkia, terrorismia ja yhteiskuntajärjestystä vaarantavaa rikollisuutta, rajaturvallisuutta, sekä poliittista, taloudellista ja sotilaallista painostusta ja sotilaallisen voiman käyttöä.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on keskeinen ohjausasiakirja, jossa laajaan turvallisuuskäsitykseen pohjautuen linjataan myös kokonaisturvallisuutta koskevat, yli hallituskausien ulottuvat perusteet.

Periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta selkiyttää kokonaisturvallisuuden järjestelyjä ja vastuita etenkin valtioneuvostotasolla yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanemiseksi. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea (TPAK) nimetään turvallisuuskomiteaksi ja sitä vahvistetaan jäsenistöltään nykyistä laajapohjaisemmaksi. Komitea avustaa valtioneuvostoa ja sen ministeriöitä kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa ja varautumisen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on myös korostaa häiriötilanteiden hallinnassa ja johtamisessa valtioneuvoston ja toimivaltaisten viranomaisten toimimista normaaliorganisaatiolla ja normaalien toimintamallien mukaisesti. Turvallisuuskomitean tehtävään ei kuulu häiriö- tai poikkeustilanteen johtaminen eikä ohjaaminen.

2 Kokonaisturvallisuuden käsite

Kokonaisturvallisuus on tavoitetilä, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Turvaamisen toimiin kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen.

Kokonaisturvallisuuden käsite pohjautuu laajaan turvallisuuskäsitykseen, johon sisältyvät kaikki sellaiset turvallisuuskysymykset, joihin liittyvät uhkat voivat aiheuttaa merkittävää haittaa tai vaaraa Suomelle ja sen väestölle. Kokonaisturvallisuus kuvaa valtionhallinnon määrittämien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyviä periaatteita

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot kuvataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa seuraavasti: valtion johtaminen, kansainvälinen toiminta, Suomen puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talouden ja infrastruktuurin toimivuus, väestön toimeentuloturva ja toimintakyky sekä henkinen kriisinkestävyys.

Tavoitteiden kannalta on keskeistä, että yhteiskunnassa toteutettavat kokonaisturvallisuuden toimenpiteet muodostavat tarkoituksenmukaisen ja toimivan kokonaisuuden sekä yhteiskunnan voimavaroja pystytään tehokkaasti hyödyntämään.

Kokonaisturvallisuus ei ole tarkoitettu oikeudelliseksi käsitteeksi, joka perustaisi toimivaltuuksia viranomaisille tai muille toimielimille. Tältä osin ei ehdoteta muutoksia varautumisjärjestelyjen perusteisiin, eikä eri viranomaisten toimivaltamäärittelyihin. Kokonaisturvallisuuteen liittyvät keskeiset käsitteet esitetään liitteessä.

3 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ja muut kokonaisturvallisuuteen liittyvät strategiat ja ohjelmat

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen käytäntöä jatketaan laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta. Eduskunnalle annettava turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko kattavana ja laaja-alaisena kokonaisturvallisuuden linjauksena on tarkoituksenmukaista laatia pääsääntöisesti hallituskauden toisen vuoden kuluessa hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Selonteossa esitetään keskeiset linjaukset, jotka ohjaavat tasapainoisesti turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen toimintaa. Tavoitteena on, että selonteko toimisi nykyistä paremmin perustana muiden ohjausasiakirjojen laatimiselle ja selkeyttäisi niiden keskinäisiä suhteita. Selontekoa täsmentäviä ja päivittäviä turvallisuuspoliittisen ympäristön arviointeja sekä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen vaatimia ohjelmia laadittaisiin tarvittaessa.

Selontekoa täydentäviä kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisiä ohjaavia asiakirjoja ovat mm. yhteiskunnan turvallisuusstrategia, sisäisen turvallisuuden ohjelma, valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista sekä vastuullisten hallinnonalojen muut strategia-asiakirjat

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kokoamiseksi valtioneuvosto asettaa pääministerin toimikaudeksi nimitetyn valtiosihteerin johdolla toimivan valmisteluryhmän. Selonteon valmistelu tapahtuu vuorovaikutuksessa parlamentaarisen seurantaryhmän kanssa.

Sisäasiainministeriö johtaa sisäisen turvallisuuden ohjelmien valmistelua laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta. Ohjelman ydinsisältö tulee sisäisen turvallisuuden, etenkin arjen näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisemisesta. Sisäisen turvallisuuden ohjelma lisää ja selkeyttää viranomaisten keskinäistä yhteistyötä.

4 Kokonaisturvallisuuden vastuiden jakautuminen

Valtioneuvosto ja sen ministeriöt

Kokonaisturvallisuuden asiat kuuluvat pääsääntöisesti valtioneuvoston toimivaltaan siten, että tehtävät on säädetty ministeriöiden toimialoille.

Pääministeri johtaa valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta. Valtioneuvostolle kuuluvat kokonaisturvallisuuden asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai asianomaisessa ministeriössä. Yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii.

Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien kokonaisturvallisuuteen liittyvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta järjestämisestä. Ministeriöiden vastuut ja strategiset tehtävät perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön ja ne kuvataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa. Strategia määrittää ministeriöille yhtenäiset varautumisen perusteet.

Kokonaisturvallisuuden asioita käsitellään ja sovitetaan valmistelevasti yhteen valtioneuvoston ministerivaliokunnissa, tarvittaessa hallituksen iltakoulussa tai neuvottelussa sekä tarvittaessa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan yhteiskouksissa.

Valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden päätöksentekoa ja valmistelua kokonaisturvallisuuden asiakokonaisuuksien valmistelussa avustavat ministeriöiden kansliapäälliköt ja kansliapäällikkökokous, kansliapäälliköiden apuna valmiuspäällikkökokous sekä perustettava turvallisuuskomitea.

Ministerivaliokunnat

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta käsittelee valmistelevasti tärkeät ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita Suomen suhteita ulkovaltoihin koskevat asiat, näihin liittyvät tärkeät sisäisen turvallisuuden asiat sekä tärkeät kokonaisuunpuolustusta koskevat asiat. Valiokunta käsittelee myös sen tehtävien alaan kuuluvien asioiden yhteensovittamista koskevat kysymykset. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan sihteeristönä toimii ulkoasiainministeriö.

Valtioneuvostossa käsiteltävät asiat valmistellaan asianomaisessa ministeriössä. Pääministeri johtaa perustuslain 66 §:n mukaisesti valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta. Pääministerin rooli valtioneuvoston johtajana korostuu häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, joissa oikea-aikaiseen tietoon perustuva toiminta ja toimintojen yhteensovittaminen on keskeistä.

Osa kokonaisturvallisuuden alaan kuuluvista asioista koskettaa keskeisiltä osiltaan tasavallan presidentin ja valtioneuvoston keskinäisiä toimivaltasuhteita. Perustuslain 93 §:n mukaan tasavallan presidentti johtaa Suomen ulkopolitiikkaa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Tasavallan presidentti on Suomen puolustusvoimien ylipäällikkö.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan tehtäväala ja kokoonpano säilytetään nykyisellään. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisiä kokouksia järjestetään tasavallan presidentin tai pääministerin aloitteesta tärkeistä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa kysymyksissä ml. merkittävimmät Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvat kysymykset. Kokonaisturvallisuuden alaan kuuluvia muita kuin ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan toimialaan liittyviä kysymyksiä käsitellään pääministerin johdolla hallituksen neuvotteluissa ja asianomaisissa ministerivaliokunnissa ja –työryhmissä. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa säädetään erikseen.

EU-ministerivaliokunta käsittelee ne Euroopan unionissa päätettävät asiat, jotka pääministeri määrää käsiteltäviksi valiokunnassa tai jotka se ministeri, jonka toimialaan käsiteltävä asia kuuluu, saattaa käsiteltäviksi valiokunnassa taikka joiden käsittelemistä valiokunnassa muutoin pidetään aiheellisena. EU-ministerivaliokunnassa käsitellään Suomen toimintalinjaukset Euroopan Unionia koskevista asioista, mukaan lukien EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sisäiseen turvallisuuteen liittyvät EU-asiat.

Raha-asiainvaliokunta käsittelee valtioneuvoston määräämät asiat, jotka niiden taloudellisen tai muun merkityksen vuoksi on ennen päätöksen tekemistä käsiteltävä raha-asiainvaliokunnassa.

Talospoliittinen ministerivaliokunta käsittelee asiat, jotka koskevat kokonaistaloudellista kehitystä sekä yleisiä talospoliittisia toimenpiteitä, julkisen talouden kehityksen pääsuunta-aivoja, muita talospoliittisia toimenpiteitä siinä laajuudessa kuin pääministeri määrää.

Hallituksen poliittisia valmisteluelimiä ovat ministerivaliokuntien lisäksi tarvittaessa *hallituksen iltakoulu, hallituksen neuvottelu ja hallituspuolueiden puheenjohtajien kokous*.

Keskeiset toimivaltaiset erityisviranomaiset

Valtioneuvosto, sen ministeriöt ja toimivaltaiset viranomaiset vastaavat kokonaisturvallisuuteen liittyvästä varautumisesta, häiriötilanteissa toimenpiteisiin ryhtymisestä ja toimenpiteiden johtamisesta sekä toipumisesta noudattaen yleisesti hyväksytyjä periaatteita.

Tehtävät hoidetaan normaalien toimivaltuuksien pohjalta. Varautuminen, toimenpiteisiin ryhtyminen ja häiriötilanteiden johtaminen perustuvat voimassa olevan lainsäädännön noudattamiseen. Operatiivisesta toiminnasta ja sen johtamisesta vastaa toimivaltainen viranomainen, joka tarvittaessa pyytää virka-apua.

Kokonaisturvallisuuden vastuut jakautuvat kaikille hallinnonaloille ja ministeriöille. Keskeisiä kokonaisturvallisuudesta vastaavia toimivaltaisia erityisviranomaisia ovat muun muassa seuraavat:

Ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvat ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kansainväliset suhteet yleisesti, avustaminen valtiosopimusten yhteensovittamisessa, kauppapolitiikka, kehityspolitiikka, kansalaisten etujen valvominen ja konsulipalvelut ulkomailla sekä kansainväliset lainkäyttöelimet.

Puolustusministeriön toimialalle kuuluvien *Puolustusvoimien* tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään erikseen. Puolustusvoimien välitön johto ja valvonta kuuluu puolustusvoimain komentajalle. Pääesikunta on valtion keskuhallintoon kuuluva viranomainen ja puolustusvoimien johtoesikunta. Pääesikunta johtaa ja valvoo puolustusvoimille säädettyjen tehtävien suorittamista, jollei puolustusvoimain komentajan toimivallasta muuta johdu.

Sisäasiainministeriö vastaa *poliisin* toimialan ohjauksesta ja valvonnasta sekä erikseen ministeriölle säädettyistä poliisin toimialan tehtävistä. Ministeriön alainen keskushallintoviranomainen on Poliisihallitus, joka toimii poliisin ylijhtona. Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii poliisasiain neuvottelukunta.

Huoltovarmuuden kehittämistä ja ylläpitoa varten on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluva *Huoltovarmuuskeskus*. Keskukseen yhteydessä toimii Huoltovarmuusneuvosto sekä pysyvinä yhteistoimintaeliminä komitean tapaan toimivia sektoreita ja pooleja.

Tullitoimintaa varten on valtiovarainministeriön alainen *tullilaitos*, jossa on keskushallintoa varten tullihallitus sekä sen alaisina tullilaboratorio ja aluehallintoa varten tullipiirejä.

Rajavartiolaitos on sisäasiainministeriön johdon ja valvonnan alaisena toimiva valtion keskuhallintoon kuuluva viranomainen. Rajavartiolaitosta johtaa sisäasiainministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö alaisinaan hallintoyksikköinä rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartiostot ja merivartiostot, raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue. Rajavartiolaitoksen päällikkö ja rajavartiolaitoksen esikunta ovat valtakunnallisia rajavartiioviranomaisia.

Sisäasiainministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo *pelastustoiminta* ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä. Valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja sen hallinnonala vastaavat turvallisuusuhkien hallinnasta, mm. liittyen säteilyturvallisuuteen, tartuntatauti-epidemioiden torjuntaan, ympäristöterveydenhuollon kysymyksiin, ensihoitopalveluun sekä väestön toimeentuloturvasta huolehtimiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimivia keskeisesti turvallisuuskysymyksistä vastaavia virastoja ja laitoksia ovat: *Säteilyturvakeskus*, Lääkealan tutkimus- ja kehittämiskeskus *Fimea*, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto *Valvira*.

Mainittujen viranomaisten lisäksi on olemassa muita kokonaisturvallisuuden hallinnasta vastaavia toimivaltaisia viranomaisia (esim. *Elintarviketurvallisuusvirasto*).

5 Varautuminen osana kokonaisturvallisuutta

Turvallisuuskomitea

Kokonaisturvallisuuteen liittyvän ennakoivan varautumisen pysyväksi yhteistoimintaelimeksi perustetaan turvallisuuskomitea. Turvallisuuskomitea muodostetaan nykyistä turvallisuus- ja puolustusasiain komiteaa laaja-alaisemmaksi ja -pohjaisemmaksi.

Komitean tehtävänä on

- avustaa valtioneuvostoa ja sen ministeriöitä kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa ja varautumisen yhteen sovittamisessa;
- seurata ja arvioida Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ympäristön ja yhteiskunnan muutosten vaikutuksia kokonaisturvallisuuden järjestelyihin;
- seurata hallinnon eri alojen ja tasojen toimia kokonaisturvallisuuteen liittyvän varautumisen järjestelyjen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi;
- sovittaa tarvittaessa yhteen laajoja ja tärkeitä varautumista koskevia asiakokonaisuuksia, kuten valtakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen sekä yhteistyömuotojen, toimintamallien, tutkimuksen ja harjoitustoiminnan kehittäminen.

Komitea voi tehtävänsä toteuttamiseksi antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita kokonaisturvallisuutta koskevissa asioissa ja ennakoivaa varautumista koskevien laajojen ja tärkeiden asiakokonaisuuksien yhteensovittamista koskevista kysymyksistä.

Varautumistoiminnan esimerkkejä ovat mm. valmiussuunnitelmat ja suunnitelmat häiriötilanteiden hallintaan, poikkeusoloja tai häiriötilanteita varten tehdyt tekniset ja rakenteelliset etukäteisvalmistelut, yhteistyö- ja toimintamallit, koulutus ja harjoitukset sekä tilojen ja kriittisten resurssien varaukset. Poikkeusolojen ja häiriötilanteiden viestinnän ja tietojen käsittelyn suunnittelu on osa varautumista. Turvallisuuskomitean tärkeitä tehtäviä on muun muassa keskeisten turvallisuutta koskevien strategioiden valmistelun tarvittava yhteensovittaminen.

Komitean tehtävään ei hallinnon sivuelimenä kuulu häiriötilanteen tai muunlaisen kriisitilanteen tai poikkeustilanteen johtaminen eikä toiminnan ohjaaminen. Toimivaltaiset viranomaiset vastaavat varautumisesta ja toiminnan ohjaamisesta omalla hallinnonalallaan.

Komitean asettaminen ei vaikuta Euroopan unioniin liittyvien asioiden käsittelyjärjestelmään eikä ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan valmisteluihin. EU-ministerivaliokunnassa käsiteltävät asiat valmistellaan virkamiestasolla EU-asioiden komiteassa ja sen alaisissa valmistelujaostoissa. Yhteistyö eduskunnan kanssa tapahtuu jatkossakin EU-asioiden käsittelyssä hyväksytyjen linjausten pohjalta.

Turvallisuuskomitean jäseninä ovat pääministerin toimikaudeksi nimitetty valtiosihteeri, ministeriöiden kansliapäälliköt, tasavallan presidentin kanslian kansliapäällikkö, pääesikunnan päällikkö, rajavartiolaitoksen päällikkö, huoltovarmuuskeskuksen toimitusjohtaja, pelastusylijohtaja, poliisiylijohtaja sekä tullihallituksen pääjohtaja. Valtioneuvosto voi lisäksi kutsua komitean jäseniksi elinkeinoelämää edustavia henkilöitä (mm. huoltovarmuusneuvoston puheenjohtaja) ja muita henkilöitä enintään neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Komitean pysyvinä asiantuntijoina toimivat mm. valtioneuvoston kanslian EU-asioiden osaston päällikkö ja viestintäosaston päällikkö. Lisäksi komitea hyödyntää muita asiantuntijoita tarvitsemassaan laajuudessa.

Yhteistyötä elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa tiivistetään. Komitea kutsuu tarvittaessa elinkeinoelämän ja järjestöjen edustajia kokoukseensa.

Turvallisuuskomitean asettaa valtioneuvosto ja se sijoitetaan puolustusministeriön yhteyteen. Turvallisuuskomitean asettaminen ja sen puheenjohtajan määrääminen esitellään puolustusministeriöstä. Turvallisuuskomitealle asetetaan päätoiminen sihteeristö, jossa on asteittain edustettuna monipuolisesti yhteiskunnan eri alojen varautumisen asiantuntemus. Lisäksi komitealla voi olla sivutoimisia sihteereitä. Valtioneuvoston yleisistunto nimittää komitean pääsihteerin ja muut päätoimiset sihteerit. Turvallisuuskomiteaa ja sen sihteeristöä koskevat asiat käsitellään ja esitellään puolustusministeriöstä.

Turvallisuuskomitean tehtäväalan laajentaminen kokonaisturvallisuuden alalle ei kuitenkaan merkitse muutosta varautumisjärjestelyjen perusteisiin, eikä myöskään puolustusministeriölle kuuluvaan tehtävään kokonaisuun puolustuksen yhteensovittamisessa.

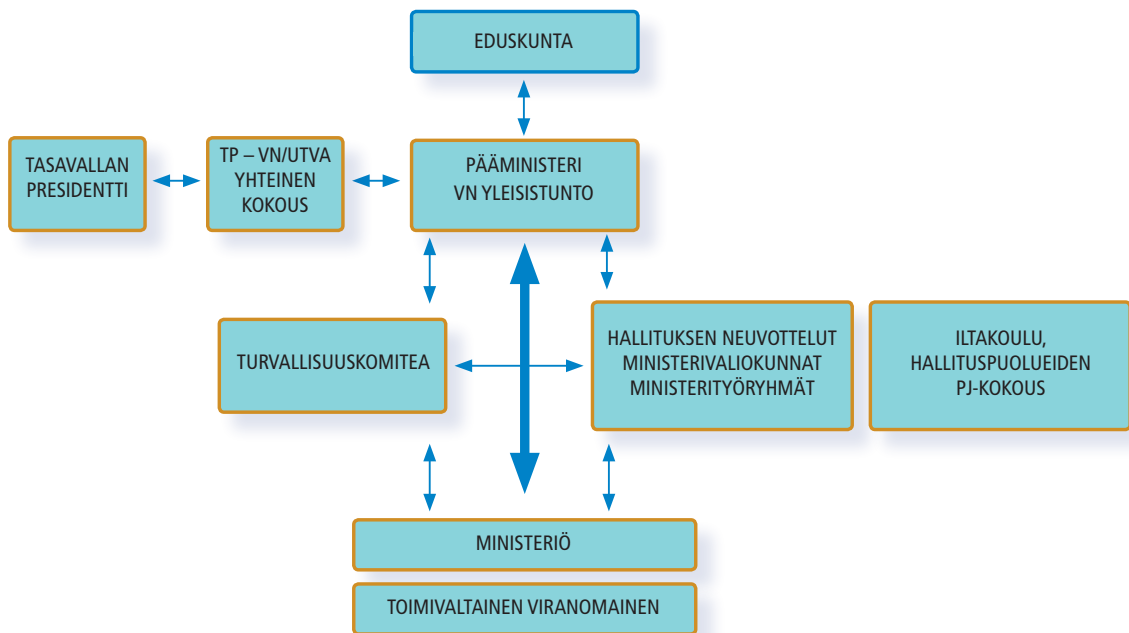
Turvallisuuskomitean antamat lausunnot, aloitteet ja tarvittavat ehdotukset varautumista koskevien asiakokonaisuuksien yhteensovittamiseksi (esimerkiksi varautumista koskevat strategiat ja toimeenpano-ohjelmat) käsitellään ja esitellään päätettäväksi siitä ministeriöstä, jonka toimialaan asia sisällöltään kuuluu. Laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät useampaa kuin yhden ministeriön toimialaa koskevat varautumisen asiat käsitellään ja esitellään päätettäväksi valtioneuvoston kansliasta. Tarkoitus ei ole kuitenkaan muuttaa puolustusministeriön ja valtioneuvoston kanslian työnjakoa esiteltävien asioiden osalta kuluvalle hallituskaudella. Tarkoituksena on, että mm. valtioneuvoston periaatepäätös kyberturvallisuusstrategiasta ja mahdollinen periaatepäätös yhteiskunnan turvallisuusstrategian uudistamisesta esitellään puolustusministeriöstä sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko valtioneuvoston kansliasta.

Varautumisen toimivaltaiset viranomaiset

Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin, etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa on tarkoitus säätää erikseen valtioneuvoston ohjesäännössä. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Ministeriöiden kansliapäälliköiden tehtävänä on huolehtia ministeriön ja sen hallinnonalan yleisestä turvallisuudesta sekä varautumisesta. Ministeriöt toimivat varautumisessa tarpeen mukaan yhteistyössä asioiden valmistelussa. Yhteistyön järjestämisestä vastaa se ministeriö, jonka toimialaan asia pääosaltaan kuuluu. Ministeriöiden valmiuspäälliköillä on keskeinen rooli ministeriöiden varautumisessa ja valmiuspäällikkökokous on ministeriöiden varautumista tukeva yhteistyöelin. Valmiuspäällikkökokousta tukee ja asioita valmistelee valmiussihteerikokous.

Kuva 1 Kokonaisturvallisuuden kohdistuviin uhkiin varautuminen

6 Häiriötilanteiden hallinta

Häiriötilanteiden hallinnassa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitettyjä periaatteita. Lähtökohtana on toimiminen viranomaisten normaaliorganisaatiolla ja normaalien toimintamallien mukaisesti.

Toimivaltainen viranomainen johtaa operatiivista toimintaa. Vastuuviranomainen käynnistää häiriötilanteen hallintaan liittyvät toimenpiteet ja informoi tilanteesta oikea-aikaisesti, tarkasti ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Muut viranomaiset osallistuvat toimintaan ja antavat säädösten mukaisesti virka-apua tilanteen hallinnan edellyttämässä laajuudessa. Operatiivisten toimien ohella häiriötilanteiden hallinnan yhteydessä korostuu tiedonkulun varmistaminen toimijoiden välillä sekä valtiojohdon informointi. Toimivaltainen viranomainen vastaa myös viestinnästä.

Eduskunta saa tietoa pääministeriltä sekä muilta valtioneuvoston jäseniltä häiriötilanteen hallinnan eri vaiheissa. Eduskunta osallistuu asioiden käsittelyyn käsitellessään hallituksen esitykset, talousarvioesitykset, selonteot, tiedonannot, pääministerin ilmoitukset sekä valtioneuvoston kirjelmät. Vakavissa häiriötilanteissa eduskuntaa on käytännössä informoitu mahdollisimman pian virallisesti pääministerin ilmoituksella.

Tasavallan presidentti saa tarvittavat selvitykset pääministeriltä ja muilta valtioneuvoston jäseniltä kaikista ajankohtaisista tasavallan presidentin ratkaisuvaltaan liittyvässä sekä ulkopoliittikan johtamiseen kuuluvissa asioissa. Tasavallan presidentti mm. vahvistaa lait ja tekee valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta päätöksen Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan ja osallistumisen lopettamisesta ja päätöksen sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen. Tasavallan presidentti päättää myös sotilaskäskyasioista sen mukaan kuin laissa puolustusvoimista säädetään. Valtioneuvosto, yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa toteaa maassa vallitsevan häiriötilanteen kehittymisen poikkeusoloiksi.

Pääministeri johtaa valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta sekä johtaa asioiden käsittelyä valtioneuvoston yleisistunnossa, hallituksen neuvottelussa ja ministerivaliokunnissa. Ministeri toimii ministeriön päällikkönä tai käsittelee ministeriöiden toimialaan kuuluvia asioita. Ministeri vastaa pääministerin ja muiden ministereiden informoinnista toimialalleen kuuluvista asioista ja toimenpiteistä niiden johdosta.

Tilanteen hallinnan edellyttämät päätökset tekee valtioneuvoston yleisistunto, asianomainen ministeriö tai muu toimivaltainen viranomainen.

Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Ministeriö johtaa toimintaa toimialallaan ja järjestää tarvittaessa yhteistyön muiden hallinnonalojen kanssa. Häiriötilanteiden hallinnan yleisestä yhteensovittamisesta valtioneuvostossa vastaa valtioneuvoston kanslia osana pääministerin avustamistehtävää valtioneuvoston yleisessä johtamisessa.

Ministerillä on vastuu toimialansa asioiden valmistelusta, hallinnon asianmukaisesta toiminnasta, tarvittavasta yhteistyöstä, toimivaltansa mukaisista päätöksistä ministeriössä ja esittelystä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi ja ratkaistuksi tulleista asioista, joita on ollut päättämässä ja joihin ei ole esittänyt eriävää mielipidettä.

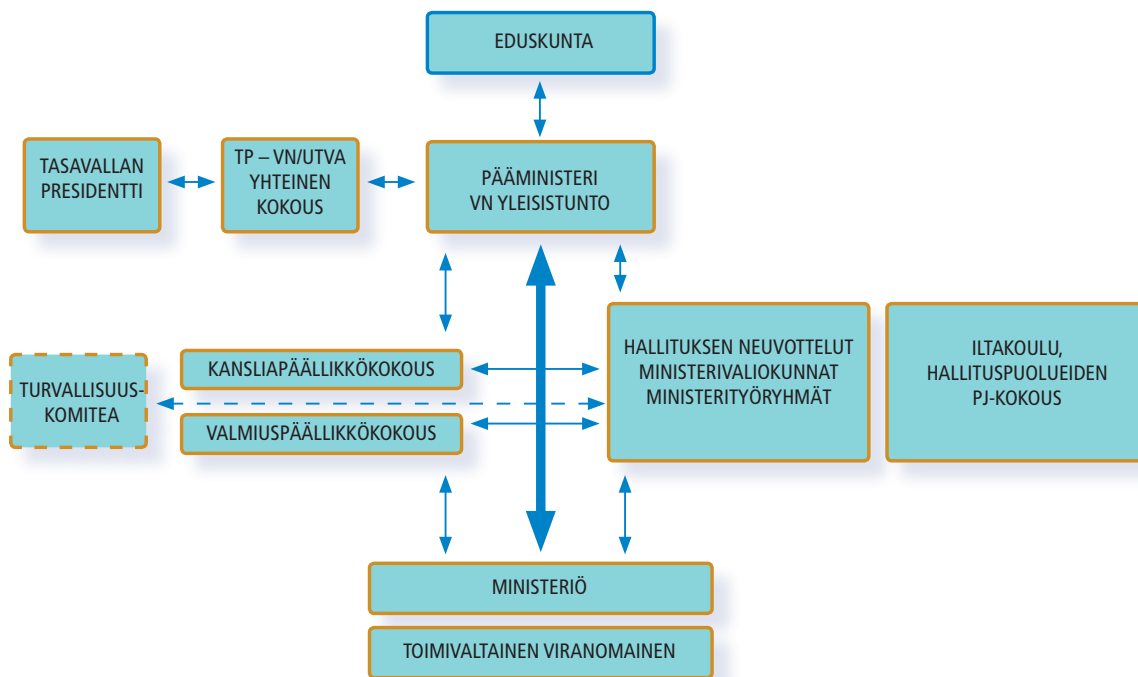
Tarvittaessa valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan, minkä ministeriön vastuulle asia kuuluu tai mikä ministeriö toimii laajakantoisen asian käsittelijänä.

Häiriötilanteiden hallintaan liittyvän valmistelun tukena hyödynnetään ministerivaliokuntia, kansliapäällikkökokousta, valmiuspäällikkökokousta ja ministeriöiden yhteistyön pysyviä yhteistyöelimiä sekä tarvittaessa häiriötilanteen luonteesta riippuen turvallisuuskomitean asiantuntemusta. Käytännössä hallituksen neuvottelu on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi varmistaa tiedon kulku ja keskustelu eri hallinnonalojen jatkotoimista. Turvallisuuskomitean tehtävään ei kuulu häiriö- tai poikkeustilanteen johtaminen eikä ohjaaminen.

Kansliapäällikön tehtävänä on huolehtia ministeriön ja sen hallinnonalan yleisestä turvallisuudesta sekä varautumisesta. Kansliapäälliköiden apuna häiriötilanteiden hallinnassa toimivat ministeriöiden valmiuspäälliköt. Valmiuspäällikkökokouksen keskeinen rooli on häiriötilanteissa tukea toimivaltaista viranomaista, valtioneuvostoa ja sen ministeriöitä sekä tehdä tarvittaessa esityksiä toimenpiteiden yhteensovittamisesta. Lisäksi ministeriöissä tai muissa toimivaltaisissa viranomaisissa voi olla johtoryhmiä, jotka voivat häiriötilanteen hallinnan edellyttäessä koontua myös sidosryhmillä laajennetulla kokoonpanolla. Pääministerin valtiosihteerin johdolla toimiva kansliapäällikkökokous ja valmiuspäällikkökokous tukevat häiriötilanteiden hallinnan johtamista ja niiden tehtävät täsmennetään säännöksissä.

Hallinnonalojen valmiusjärjestelyt muodostavat rungon häiriötilanteisiin reagoimiselle. Valtioneuvoston tilannekeskus toimii yhteispisteenä. Tilannekeskus sovittaa yhteen tarvittaessa tilannekuvan laatimisen häiriötilanteen hallinnan vastuuviranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa.

Kuva 2 Häiriötilanteiden hallintamalli

7 Tiedon saatavuus, tilannekuva ja viestintä

Oikean tiedon saatavuus ja luotettava tilannekuva luovat edellytykset päätöksenteolle. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamisjärjestelyt ja sitä tukeva tilannetietoisuus ovat yhteiskunnan kriisivalmiuden kannalta keskeinen osa kokonaisuusturvallisuutta. Häiriötilanteiden laaja-alaisten vaikutusten ulottuminen useiden hallinnonalojen toimialueelle edellyttää kykyä koota ja välittää poikkihallinnollista ja yhteen sovitettua tilannekuvaa.

Tilannekuva on yksi tärkeimmistä päätöksenteon perusteista kaikilla toiminnan tasoilla. Luotettava tilannekuva, toimivaltaisen viranomaisen käsitys tapahtuneesta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä sekä arvio tilanteen kehitysvaihtoehdoista, on keskeinen edellytys päätöksenteolle kaikilla tasoilla. Operatiivinen vastuu on toimivaltaisella viranomaisella. Tiedon on kuljettava varhaisessa vaiheessa valtionjohdolle. Valtionjohdolla tai muulla viranomaisella saattaa olla tietoa, jota toimivaltaisella viranomaisella ei ole: tiedonkulku toimivaltaiselle viranomaiselle on varmistettava.

Toimivaltaisen viranomaisen tilanneilmoitusten lisäksi valtionjohdon on saatava luotettavat tiedot kokonaisuuden hallitsemiseksi. Tilannekuvatoimintaa on kehitettävä siten, että valtionjohdon saatavilla on ajantasainen ja tarvittaessa analysoitu tilannekuva kaikissa oloissa. Tilannekuva kootaan viranomaisten tilannekuvista ja avoimista lähteistä.

Valtionjohdon tilannekuvan ylläpitäminen on valtioneuvoston kanslian strateginen tehtävä. Tätä tarkoitusta varten valtioneuvoston kansliassa on valtioneuvoston tilannekeskus, joka tuottaa reaaliaikaista tapahtumatietoa ja toimivaltaisen viranomaisten tiedoista koottua tilannekuvaa valtionjohdon käyttöön. Tilannekeskus yhdistää eri hallinnonaloilta saadut tiedot ja raportoi niiden pohjalta valtionjohdolle. Vastaavasti tilannekeskus saattaa kokonaisuutta koskevat tiedot toimivaltaisille viranomaisille ja muille viranomaisille.

Valtioneuvoston tilannekeskus uudistetaan. Tilannekeskuksen toiminta- ja johtamismallit sekä tiedonkulku uudistetaan vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia. Uudistuksessa otetaan huomioon valtioneuvoston ja toimivaltaisten viranomaisten välinen tiedonkulku, toiminnan edellyttämät säännösmuutokset sekä toimintaa tukevat tietojärjestelmät.

Tiedonkulku varmistetaan säädöspohjaisesti siten, että valtioneuvoston tilannekeskuksella ja asianomaisella ministeriöllä on oikeus saada sekä viranomaisilla aktiivinen velvollisuus toimittaa valtionjohdon informoimiseksi tilanteen ennakoinnin ja hallinnan kannalta tarvittavat tiedot (ml. turvaluokitellut tiedot). Tieto välitetään valtionjohdolle sekä muille tarvittaville tahoille tehokkaasti ja tietoturvan kannalta turvatulla tavalla. Lisäksi valtioneuvoston tilannekeskus hyödyntää avointen lähteiden tuottamaa informaatiota. Tilannekeskus toimittaa koottua tietoa toimivaltaisille ja muille viranomaisille. Tilannekeskus toimii lisäksi Suomen kansallisena yhteyspisteenä EU:n toimintoissa ja muissa kansainvälisissä verkostoissa siten kuin erikseen säädetään.

Valtionjohdon yleisen tilannekuvan tukemiseksi valtioneuvoston kansliassa tilannekuvatoiminto kokoaa ja sovittaa tarvittaessa yhteen turvallisuuskysymyksiä käsittelevien ministeriöiden ja toimivaltaisten viranomaisten ennakoivia katsauksia aiheista, joilla on keskeistä merkitystä kokonaisturvallisuuden kannalta.

Ministeriöiden ja toimivaltaisten viranomaisten tilannekuvatoimintoja kehitetään. Tässä yhteydessä suunnitellaan ja toimeenpannaan ministeriöiden ja toimivaltaisten viranomaisen tilannekuvaan ja tietojenkulun varmistamiseen liittyvät toimintamallit siten, että ne ovat yhteen toimivia valtioneuvoston tilannekeskuksen toimintojen kanssa. Tavoitteena on varmistaa nopea tiedonkulku ja valtionjohdon tilannekuvan muodostaminen.

Tehokas, oikea-aikainen ja luotettava ulkoinen ja sisäinen viestintä ovat olennainen osa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaa. Viestinnän yhdenmukaisuus tilannetta johtavan viranomaisen kanssa on varmistettava hyvillä yhteistoimintamenettelyillä.

Jokainen ministeriö vastaa toimintaansa koskevasta viestinnästä ja hallinnonalan viestinnän yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslian viestintäosasto vastaa hallituksen ja pääministerin viestinnästä sekä valtioneuvoston viestinnän yhteensovittamisesta. Viestintäosastolla on edustaja ministeriöiden valmiuspäällikkö- ja kansliapäällikkökokouksissa, hallituksen neuvotteluissa, keskeisissä ministerivaliokunnissa ja turvallisuuskomiteassa. Valtioneuvoston viestinnän yhteistyökysymyksiä käsitellään myös ministeriöiden viestintäjohtajakokouksissa.

Häiriötilanteissa on tärkeää käyttää joustavasti ja kattavasti kaikkia viranomaisten käytössä olevia viestintävälineitä ja -kanavia. Viestinnällisessä varautumisessa on erityisesti otettava huomioon uhkamallit, jotka liittyvät yhteiskunnan tekniseen häiriöherkkyyteen.

Viestinnän toteutumista ja vaikutuksia tulee seurata ja arvioida säännöllisesti. Systemaattisen seurannan ja arvioinnin tehtävänä on palvella erityisesti viestinnän strategista johtamista häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

8 Uudistuksen edellyttämät säädösmuutokset

Periaatepäätöksen pohjalta tehtävät uudistukset koskevat kokonaisturvallisuuden käsitettä, turvallisuuden kokonaisvaltaisen käsittelyn tehostamista, valtioneuvoston tilannekuvatoimintoa ja kokonaisturvallisuuden yhteistyöfoorumien toimintojen kehittämistä. Lisäksi määritetään kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisten asiakirjojen laatimiskäytäntö ja keskinäinen suhde. Säädosmuutosarvioinnissa tulee ottaa huomioon ainakin seuraavat asetukset: valtioneuvoston asetus valtioneuvoston ohjesäännöstä (3.4.2003/262), valtioneuvoston asetus valtioneuvoston kansliasta (4.4.2007/393), valtioneuvoston asetus turvallisuus- ja puolustusasiain komiteasta (10.4.2003/288) ja valtioneuvoston asetus Maanpuolustusopetuksen neuvottelukunnasta (4.5.2006/329). Lisäksi valtioneuvoston tilannekeskuksen toiminnan uudistaminen edellyttää säädösmuutoksia.

LIITE Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta

KOKONAISTURVALLISUUDEN KÄSITTEITÄ

1 Kokonaisturvallisuus

Kokonaisturvallisuus on tavoitetilä, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintana.

Kokonaisturvallisuuden hallinta kattaa uhkiin varautumisen, erilaisten häiriö- ja kriisitilanteiden johtamisen ja niistä toipumisen.

2 Laaja turvallisuuskäsitys

Kaikki sellaiset turvallisuuskysymykset, joihin liittyvät uhkat voivat aiheuttaa merkittävää haittaa tai vaaraa Suomelle, sen väestölle tai yhteiskunnalle.

3 Toimintojen yhteensovittaminen; yhteensovittaminen

Yhteistyö, joka tapahtuu tietojen vaihtamiseksi ja toimintojen mukauttamiseksi yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

4 Yhteiskunnan elintärkeä toiminto; elintärkeä toiminto

Toiminto, joka on oleellinen yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010) mukaan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat valtion johtaminen, kansainvälinen toiminta, Suomen puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talouden ja infrastruktuurin toimivuus, väestön toimeentuloturva ja toimintakyky sekä henkinen kriisinkestävyys.

5 Sisäinen turvallisuus

Yhteiskunnan olotila, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista tai suomalaisen yhteiskunnan tai kansainvälistyvän maailman ilmiöistä ja muutoksista johtuvaa aiheellista pelkoa ja turvattomuutta.

6 Kokonaismaanpuolustus

Sotilaalliset ja siviilialojen toimet, joilla turvataan valtion itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan.

Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamiseen kuuluvat julkisen sektorin eli valtioneuvoston, valtion viranomaisten ja kuntien sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen toiminnan yhteensovittaminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa.

7 Varautuminen

Toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman hyvä hoitaminen kaikissa oloissa. Poikkeusoloihin varautumisen velvollisuudesta säädetään valmiuslain 12 §:ssä. Poikkeusoloissa lähtökohtana on toimiminen viranomaisten normaaliorganisaatiolla. Poikkeusoloissa viranomaisten tehtävät saattavat muuttua tai lisääntyä. Tehtäviä saatetaan myös joutua suorittamaan nopeammin. Muutoksista selviytyminen edellyttää, että poikkeusoloihin on varauduttu jo normaalioloissa. Kriisi saattaa ilmaantua myös niin äkillisesti, että siihen on varauduttava etukäteen. Poikkeusoloihin varautuminen liittyy usein kiinteästi myös toiminnan suunnitteluun poikkeusoloja lievempiä poikkeuksellisia tilanteita varten.

Esimerkkinä varautumistoiminnasta voidaan mainita valmiussuunnitelmat, poikkeusoloja varten tehdyt tekniset ja rakenteelliset etukäteisvalmistelut, koulutus ja harjoitukset sekä tilojen ja kriittisten resurssien varaukset. Poikkeusolojen viestinnän ja tietojen käsittelyn suunnittelu on osa varautumista. Varautumiseen kuuluu keskeisesti myös varautumista koskevien ohjeiden antaminen. Viranomainen voi laissa säädetyn tehtävänsä alalla antaa ohjeita ilman eri valtuutusta.

8 Huoltovarmuus

Väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen ja niihin liittyvien teknisten järjestelmien turvaaminen poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta